

SPECII ALE GENULUI *COTONEASTER* CULTIVATE ÎN GRĂDINA BOTANICĂ DIN CLUJ-NAPOCA ȘI IMPORTANȚA LOR ORNAMENTALĂ

AI REL FĂZĂCAȘ

Între numeroase genuri ale familiei *Rosaceae* care prezintă un interes ornamental aparține și *Cotoneaster*, reprezentat printr-o diversitate largă de specii și varietăți de arbuști, utilizați pe o scară din ce în ce mai largă în amenajările de arhitectură peisageră. Portul variabil al tulpinii bogat ramificate ale speciilor acestui gen, culcate, tiritoare, divergente sau erecte asigură într-o gamă largă de combinații peisagistice, adaptate unei amplitudini largi de condiții ecologice. Interesul ornamental al acestor arbuști este mărit de variabilitatea dimensiunilor foliare, de la câțiva milimetri pînă la 10—12 cm, cu marginea întreagă dispuse altern, de cele mai multe ori pe două rinduri, lung pețiolate pînă la aproape sesile, caduce sau persistente, în cursul verii de culoare verde, care la unele specii se colorează toamna în cărămiziu, roșu sau roșu-carmin.

Florile bisexuate, dispuse solitar la baza frunzelor, geminate sau în corimbi, axilari cu 5 sepale persistente și 5 petale de dimensiuni relativ reduse, de cca 3—5 mm, nu prezintă un interes ornamental. În schimb prin coloritul lor divers, de la un roșu viu pînă la brun-roșcat sau negru, fructele drupacee, învelite în țesuturile receptacolului (fructe false) conferă arbuștilor un aspect deosebit de atrăgător.

Originea ca și actuala răspîndire a celor mai multe specii este euraziatică, cu centru de amplă diversitate taxonomică în munții Himalaia și ai Chinei centrale, dar numeroase specii se află și în alte masive muntoase din Asia, Europa și chiar ai Africii de Nord, lipsind însă din Japonia. Rangul unităților taxonomice descrise pînă în prezent încă nu este apreciat într-un mod unitar. Astfel, M. G. E i s e l t și R. S c h r ö d e r (1977) care în sinteza lor asupra esențelor de foioase descriu 45 de specii și varietăți ale genului *Cotoneaster*, afirmă că acesta ar fi reprezentant în flora spontană prin vreo 110 specii, iar G. K r ü s s m a n n (1960) care tratează 95 unități taxonomice ale acestui gen menționează că în flora spontană ar exista vreo 50 de specii. În lista arborilor și arbuștilor cultivați în Grădina botanică de la Cluj-Napoca, publicată de A. I. B o r z a, C. G ü r t l e r și A. T r i f în 1957 se arată că pînă la această dată se cultivau 30 de specii și varietăți ale acestui gen. I. D u m i t r i u - T â t â r a n u (1960) menționează 34 de specii și forme cultivate în țara noastră. A. I. B u i a enumeră în flora R. S. R. (vol. IV, 1956) p. 191—197) 10 specii cultivate alături de cele 3 specii din flora spontană (*Cotoneaster niger* Fr., *Cotoneaster nebrodensis* (Guss.) K. Koch și *Cotoneaster integerrimus* Medik.).

TABELUL 1

Colecția de Cotoneaster a Grădinii botanice din Cluj-Napoca

Nr. crt.	Specia/varietatea	Originea	Proveniența
0	1	2	3
1	<i>Cotoneaster adpressus</i> Bois.	China V.	Vácrátót
2	— <i>affinis</i> Lindl. var. <i>baccularis</i> (Lindl.) Schneid.	China	Tokyo
3	— <i>allochroa</i> Pojark.	India	Dubrava
4	— <i>ambiguus</i> Rehd. et Wils.	China V-VS	Mlynany
5	— <i>amoenus</i> Wils.	China centr.	Simeria
6	— <i>apiculatus</i> Rehd. et Wils.	China	Mlynany
7	— <i>adscendens</i> Flink et Hylmő	China	Jena
8	— <i>bullatus</i> Bois.	China V	Poznan
9	— <i>buxifolius</i> Wall. et Lindl.	India	Liège
10	— <i>congestus</i> Baker	Himalaia	Simeria
11	— <i>conspiquus</i> Marquand	China	Dubrava
12	— <i>cooperi</i> Marquand	Himalaia	Strasbourg
13	— <i>dammeri</i> Schneid.	China centr.	Taşkent
14	— — var. <i>radicans</i> Dammer	China	Berlin
15	— — 'Skogsholmen'	Hort.	Praga
16	— <i>dielsianus</i> Fritz.	China	Mlynany
17	— — 'Corale'	Hort.	Kórník
18	— — var. <i>elegans</i> Rehd. et Wils.	China	Mlynany
19	— <i>distichus</i> Lange	Himalaia	Arhangelsk
20	— <i>divaricatus</i> Rehd. et Wils.	China	Amsterdam
21	— <i>foveolatus</i> Rehd. et Wils.	China centr.	Bruxelles
22	— <i>franchetti</i> Bois.	China S-V	Antwerpen
23	— — var. <i>atropurpurea</i> Hylmő	China	Wageningen
24	— — var. <i>cinerascens</i> Rehd.	China V	Vácrátót
25	— — 'Hypocarpus'	Hort.	Wageningen
26	— <i>frigidus</i> Wall.	Himalaia	Vácrátót
27	— — 'Pendulus'	Hort.	Manchester
28	— — 'Xanthocarpus'	Hort.	Rotterdam
29	— — var. <i>giraldii</i> Flink et Hylmő	China	Uppsala
30	— <i>gracilis</i> Rehd. et Wils.	Himalaia	Dublin
31	— <i>harrysmithii</i> Flink et Hylmő	China	Dublin
32	— <i>hebephyllus</i> Diels	China V	Mlynany
33	— — var. <i>monopyremus</i> W.W. Sm.	China V	Rostock
34	— <i>henryanus</i> Rehd. et Wils.	China centr.	Mlynany
35	— <i>horizontalis</i> Deckne	China V	Macea
36	— — var. <i>adpressus</i> Rehd. et Wils.	China V	Mlynany
37	— — var. <i>perpusillus</i> Schneid.	China	Vácrátót
38	— — 'Saxatilis'	Hort.	Mlynany
39	— <i>humifusa</i> Duthie	China	Essen
40	— <i>ignavus</i> Wolf.	Asia	Poznan
41	— <i>insignis</i> Pojark.	Asia centr.	Amsterdam
42	— <i>hiesaricus</i> Pojark	Asia centr.	Rotterdam
43	— <i>integerrimus</i> Medik.	Europa	Gödöllo
44	— <i>kindley</i> Steud.	Asia centr.	Yalta
45	— <i>lucidus</i> Schlecht.	Asia centr.	Poznan
46	— <i>melanocarpus</i> Lodd.	Eurasia	Poznan
47	— — var. <i>laxiflorus</i> (Lindl.) Schneid.	Eurasia	Alma-Ata
48	— <i>microphyllus</i> Wall.	China S-V	Manchester
49	— — 'Cochleatus'	Hort.	Edinburgh
50	— — 'Melanotrichus'	Hort.	Essen
51	— — 'Spectabilis'	Hort.	Dijon
52	— <i>moupinensis</i> Franch.	China V	Mlynany
53	— <i>multiflorus</i> Bunge	Asia	Oslo

TABELUL 1 (continuare)

0	1	2	3
54	— <i>nebrodensis</i> (Guss.) K. Koch	China	Rostock, Iasi
55	— <i>neuryensis</i> Lemoine (= <i>C. Franchetii</i> x <i>simonsii</i>)	Hort.	Vácrátót
56	— <i>nitens</i> Rehd. et Wils.	China V	Poznan
57	— <i>niger</i> Fr.	China	Dijon
58	— <i>obscurus</i> Rehd. et Wils.	China V	Poznan
59	— — var. <i>caschmiriensis</i> Klotz	Chaşmir	Liège
60	— <i>pannosus</i> Franch.	China S-V	Rennes
61	— <i>praecox</i> Vilmorin-Andrieux	China V	Mlynany
62	— — var. <i>polyanthemum</i> Wall.	China	Mlynany
63	— <i>racemiflorus</i> (Desf.) K. Koch	Asia, Afr. N	Mlynany
64	— — var. <i>sikagensis</i> Flink et Hylmö	Asia V	Uppsala
65	— — var. <i>weitchi</i> Rehd. et Wils.	China	Mlynany
66	— <i>rhytidophyllum</i> Rehd. et Wils.	China	Edinburgh
67	— <i>roborovskii</i> Pojark.	China	Frunze
68	— <i>roseus</i> Edgew.	Afganistan	Aarhus
69	— <i>rotundifolius</i> Wall.	Himalaia	Vácrátót
70	— <i>rugosus</i> Fritz.	China	Amsterdam
71	— <i>orbicularis</i> Schlecht.	Himalaia	Rostock
72	— <i>salicifolius</i> Franch.	China	Strassbourg
73	— — var. <i>floccosus</i> Rehd. et Wils.	China V	Champex
74	— — 'Parkteppich'	Hort.	Essen
75	— — 'Reticulatus'	Hort.	Vácrátót
76	— <i>simonsii</i> Baker	Himalaia	Belaia Tserkova
77	— <i>sternianus</i> (Turill.) Boom.	China	Liège
78	— <i>subacutus</i> Pojark.	Himalaia	Strassbourg
79	— <i>suavis</i> Pojark.	China	Postsdam
80	— <i>turbinatus</i> Craib.	China centr.	Debrecen
81	— <i>wardii</i> W.W. Sm.	China	Mlynany
82	— x <i>watereri</i> Exell.	Hort.	Oslo
83	— — var. <i>splendens</i> Flink et Hylmö	China	Oslo
84	— — 'Cornubia'	Hort.	Essen
85	— — 'Herbstfeuer'	Hort.	Essen
86	— — 'Vicaryi'	Hort.	Essen
87	— <i>zabelii</i> Schneider	China centr.	Mlynany

Preocupările specialiștilor de la Grădina botanică din Cluj-Napoca pentru îmbogățirea colecțiilor de arbuști ornamentali s-au îndreptat și asupra genului *Cotoneaster* iar prin schimburile de semințe ce îl întreține cu instituțiile similare din țară și de peste hotare s-a alcătuit o colecție care deja cuprinde 87 taxoni. Pentru amenajarea colecției s-a destinat un teren în fața complexului de sere undespeciile și varietățile de *Cotoneaster* au fost plantate pe rînduri în chinconz. Plantele au fost precultivate în pepiniera grădinii și apoi au fost plantate la locul definitiv în cadrul colecției. Pe întregul parcurs al dezvoltării acestor arbuști, începînd de la germinare, s-au efectuat o serie de observații privitoare la dezvoltarea și comportamentul lor fenologic. Se continuă înregistrarea observațiilor privitoare la rezistența arbuștilor în condițiile climatice ale Grădinii botanice din Cluj-Napoca.

Înmulțirea facială a acestor arbuști, prin semințe, butași ca și prin altoire, ca și aspectul lor ornamental datorită persistenței frunzelor și fructelor din timpul toamnei, le conferă o largă diversitate de roluri funcționale în arhitectura peisageră. Pe lângă înmulțirea și cultivarea cu destul de multă

uşurinţă a arbuştilor în pepinieră, altoirea varietăţilor mai valoroase se face pe speciile spontane ale genului *Cotoneaster*, *Crateagus* şi *Sorbus*. La rîndul lor formele repente se înrădăcinează cu multă uşurinţă, facilitînd astfel propagarea vegetativă. Pe lingă interesul pentru arhitectura peisageră, ramurile încărcate cu fructe viu colorate se pot folosi în vase pentru ornamentarea apartamentelor şi a asezămintelor culturale.

Sortimentul bogat al speciilor şi varietăţilor de *Cotoneaster* cultivate în Grădina botanică din Cluj-Napoca ne-a permis să le stabilim mai de aproape posibilităţile lor funcţionale în horticultură ca şi amenajările peisagistice în vederea extinderii lor în cultură pe o scară mai largă. Astfel, unele dintre speciile colecţiei noastre, cu creştere nu prea înaltă, dar cu ramuri dese şi rezistente la tăieri pot fi utilizate pentru formarea gardurilor vii (*C. bullatus* Bois., *C. dielsianus* Fritz., *C. divaricatus* Rehd. et Wils., *C. franchetii* Bois., *C. multiflorus* Bunge). La rîndul lor, speciile repente care acoperă solul pot fi utilizate pentru prevenirea eroziunii unor pante cu declivitate mare, ca şi la amenajarea stîncăriilor (*C. dammerii* Schneid., *C. dammerii* Schneid. var. *radicans* Dammer. şi cv. „Skogsholmen”, *C. horizontalis* Decne, *C. horizontalis* Decne cv. „Saxatilis”, *C. salicifolius* Franch. cv. „Parkteppich”, *C. buxifolius* Wall. et Lindl., *C. microphyllus* Wall., *C. × watereri* Exell. cv., „Herbstfeuer” etc). Alte specii cu creştere mai înaltă şi cu frunze persistente se folosesc în aranjamente dendrofloricole izolate sau grupate (*C. franchetii* Bois., *C. franchetii* Bois. cv., „Pendulus”, *C. salicifolius* Franch. var. *floccosus* Rehd. et Wils., *C. stermanianus* (Turill.) Boem., *C. × watereri* Exell. etc.). La acestea se adaugă şi posibilităţile multiple de introducere a speciilor şi varietăţilor de *Cotoneaster* în combinaţii ornamentale cu alte specii de arbori şi arbuşti.

Extinderea spaţiilor verzi ca şi a amenajărilor peisagistice din zonele de agrement, care se impune tot mai mult odată cu ritmul fără precedent al dezvoltării urbanistice şi al industrializării, aduce în actualitate posibilităţile largi de valorificare al sortimentului divers al acestui gen arbustiv atît de potrivit condiţiilor pedo-climatice din ţara noastră.

DIE IM BOTANISCHEN GARTEN AUS CLUJ — NAPOCA ANGEPLANZTEN COTONEASTER—ARTEN UND IHRE ZIERLICHE BEDEUTUNG

Zusammenfassung

In den letzten Jahre beschäftigte uns die Anlegung einer je mehr vollständigen Sammlung von Arten und Varietäten der Gattung *Cotoneaster*, die verschiedene Wuchsformen, von strauschig aufrechten bis kriechenden aufweist. Die Farbe der Blätter variiert ebenfalls, von dunkelgrün bis rot, jene der Blüten von Weiss bis rot und die der Früchte hingegen von rot bis schwarz.

Gegenwärtig enthält die *Cotoneaster*-Sammlung des Botanischen Gartens aus Cluj-Napoca 55 Arten und 29 Varietäten und Formen.

Unser Vorhaben ist diese Sammlung zu ergänzen und die Aklimatisierung verschiedener *Cotoneaster*-Kulturformen bezüglich zu den pedoklimatischen Verhältnissen unseres Landes zu untersuchen, da es besonders wertvolle Ziersträucher sind.

BIBLIOGRAFIE

1. BORZA, AL., GÜRTLER., C., TRIF, A. — *Arborii şi arbuştii cultivaţi în Grădina botanică a Universităţii din Cluj*. Ed. Agro-Silvică, Bucureşti 1957.
2. DEBRECZY, Zs. — *Télen is zöld kertek*. Mezőgazd. Kiadó, Budapest, 1957.

3. DUMITRIU—TĂTĂRANU, I. — *Arbori și arbuști forestieri și ornamentali cultivați în R. P. R.* Ed. Agro-Silvică, București, 1960.
4. EISELT, M.G., SCHRÖDER, R. — *Laubgehölze.* Neumann Verlag, Leipzig-Radebeul, 1977.
5. FĂZACAȘ, A. — *Colecția de specii ale genului Cotoneaster din Grădina botanică a Universității din Cluj-Napoca.* Contrib. bot., Cluj-Napoca, 1980, p. 37—40.
6. KLOTZ, G. — *Neue oder kritische Cotoneaster-Arten II.* Wiss. Z. Univ. Halle, Math.-Nat. XII, 10, 1963, p. 769—786 ; III. id. XV, 3, 1966, p. 529—544 ; IV. id. XV, 5, 1966, p. 847→855.
7. KLOTZ, G. — *Zwei neue Cotoneaster-Arten aus dem Bereich der Flora Iranica.* Feddes Reptert. 76, 3, 1967, p. 201—203.
8. KRÜSSMANN, G., *Handbuch der Laubgehölze I.* Berlin-Hamburg, 1960.